

Toespraak door Menno Veldman (bij afwezigheid voorgelezen door Piet den Otter) bij de onthulling van Stolpersteine voor de families Caneel-Tobar (Emmastraat 3) en Caneel-Koopman (Nieuwstraat 57) op vrijdag 27 oktober 2023

Beste aanwezigen,

Mijn naam is Menno Veldman. Op 28 oktober 1943 ben ik geboren in de Frans Halsstraat 9. Ons gezin woonde hier van eind 1939 tot 1960. Van 1929 tot 1939 woonden Abraham Caneel en Helena Tobar in dit huis. Hier zijn hun beide kinderen Sientje en Bernard geboren.

De Schildersbuurt ademde kort na de oorlog nog dezelfde sfeer als daarvoor. Wel met één belangrijk verschil: de meeste van de 50 Joodse buurtgenoten waren er niet meer. Al bij mijn geboorte waren ze verdwenen: ondergedoken of gedeporteerd, de meesten al vermoord. Er moeten tijdens mijn jeugd nog veel bewoners zijn geweest met herinneringen aan hun vroegere Joodse buurtgenoten. Mensen die ook het gezin Caneel gekend hadden. Maar zij zwegen!

Ook mijn ouders zwegen. Op die ene keer na. Ik zat in de derde klas van de Dr. H. Fransenschool. Onze meester Jan Haan vertelde over de oorlog, maar anders dan gewoonlijk. Dit keer geen verhaal over de dappere strijd in mei 1940, over het verzet of de intocht van de Canadezen.

Nee, wij hoorden over het gruwelijke lot van onze Joodse landgenoten. Zijn emoties en tranen maakten grote indruk op mij. Thuisgekomen vroeg mijn moeder: hoe het was op school. “De meester heeft gehuild.”, vertelde ik. “Waarom dat dan?”, vroeg moeder. En ik antwoordde dat hij ons over de Joden verteld had en dat hij daarbij erg verdrietig was geworden, ook al omdat er zo weinig mensen hen hadden willen helpen.

Even was moeder stil. Aarzelend zei ze dat er in onze straat ook Joodse mensen woonden. En dat zij plotseling allemaal verdwenen waren. Eén echtpaar had zij voor hun vertrek nog geholpen door enkele verschoten winterjassen te keren. Eigenlijk durfde ze niet, want het was streng verboden en gevaarlijk om Joden te helpen. Maar mijn vader vond dat zij het moest doen. Ze was erg bang geweest toen die jassen met Jodensterren aan de kapstok hingen. Daarna vroeg de Joodse vrouw nog iets veel gevaarlijker. Of zij zich met haar man een paar dagen mocht verbergen in ons huis. Moeder heeft nooit verteld wat haar antwoord is geweest.

Ook vertelde moeder dat de vorige bewoners van ons huis ook Joods waren. Hun namen heeft ze niet genoemd. Daarna is er nooit meer over gesproken.

Pas acht jaar geleden vond ik via internet de geboorteberichten van Sientje en Bernard met de namen van hun ouders Abraham Caneel en Helena Tobar en de Frans Halsstraat 9 als hun woonadres. Vandaag onthullen we voor hen Stolpersteine bij de Emmastraat 3a, waar ze vanaf eind 1939 woonden. Hun laatste vrijwillig gekozen adres. De tien jaar daarvoor woonden ze in de Frans Halsstraat 9. In mijn geboortjaar 1943 is het gezin Caneel op gruwelijke wijze vermoord.

Negen kinderen zijn tussen 1930 en 1958 in de Frans Halsstraat 9 geboren. Maar Sientje en Bernard gingen een heel andere toekomst tegemoet dan de kinderen uit ons gezin. Als ik deze feiten echt tot me laat doordringen, hoor ik in gedachten het huilen van een pasgeboren baby, zie ik voor mijn geestesoog blije gezichten van gelukkige ouders en denk ik aan hun hoop op een voorspoedige toekomst voor hun kindje. Wij mochten wel onbekommerd kind zijn; opleidingen volgen; beroepen kiezen; verliefd worden; zelf gezinnen stichten. Zo'n toekomst werd Sientje en Bernard wreed ontstolen. Alleen omdat ze Joods waren.

Nooit had iemand mij iets over Sientje en Bernard verteld. Nu voel ik me op een vreemde manier met hen verbonden. We zijn in hetzelfde huis geboren, we hebben in dezelfde ruimten gewoond, in dezelfde tuin en in dezelfde straat gespeeld. Hun vriendjes en vriendinnetjes waren misschien de oudere broers en zussen van die van mij. Sientje en Bernard zijn ongetwijfeld net als ik vaak in de speeltuin het Noorden geweest. Zij en ik hebben op dezelfde schommels gezeten en zijn van dezelfde glijbaan gegleden.

De namen van Sientje en Bernard en hun ouders Abraham en Helena komen vandaag via de Stolpersteine weer terug naar Zwolle. Hier in Zwolle hebben ze geleefd! Daarom horen die namen hier thuis.